

بانک ۲۴
DAY BANK

www.Day24.ir

زنگ بورس

قسمت چهارم

بازارهای مالی

تعریف بازار مالی

بر اساس تعریف دومنیک سالواتوره بازار مکان و یا موقعیتی است که در آن خریداران و فروشندگان، کالا، خدمات و منابع را خرید و فروش می‌کنند. برای هر کالا، خدمت یا منبع که قابلیت معامله داشته باشد، بازاری وجود دارد. در واقع یک بازار می‌تواند محل مادی و فیزیکی باشد یا یک موقعیتی برای انجام معامله باشد.

انواع بازار

در یک نگاه کلی و از نقطه نظر نوع دارایی‌ها، بازارها به دو نوع بازار دارایی‌های فیزیکی (واقعی) و بازار دارایی‌های مالی تقسیم می‌شود:

بازار دارایی‌های فیزیکی، بازاری است که در آن خریداران و فروشندگان به معامله دارایی‌هایی که ماهیت واقعی و فیزیکی دارند (مانند اتومبیل، املاک و مستغلات، و وسایل منزل) مبادرت می‌ورزند اما دارایی‌های مالی این گونه نیستند و اساساً برخی از آن‌ها ماهیت فیزیکی خارجی نیز ندارند و در نهایت در قالب یک اوراق بهادار خلاصه می‌شوند.

بازار مالی

بازار مالی (Financial market) مهم‌ترین جزء نظام مالی است. بازارهای مالی بازارهایی هستند که در آنها دارایی‌های مالی مبادله می‌شوند. دارایی‌های مالی دارایی‌هایی هستند که اوراق قرضه هستند که ارزش آنها به ارزش تولیدات و خدمات ارائه شده توسط شرکت‌های منتشر کننده آنها وابسته است.

در دنیا مدل های مختلفی برای سرمایه گذاری وجود دارد. خرید دارایی های فیزیکی نظیر طلا، سکه، ارز و... یکی از راه های سرمایه گذاری می باشد. مسیر دیگر اما می تواند خرید دارایی های مالی باشد. مزیت خرید دارایی های مالی نسبت به خرید دارایی های واقعی از دیدگاه اقتصادی این است که اولاً دارایی واقعی کالای مصرفی است نه وسیله پس انداز و سرمایه گذاری. دوم اینکه خرید دارایی های واقعی و بلااستفاده نگه داشتن آنها به امید گرانتر شدن در آینده به معنای بلااستفاده نگه داشتن منابع کشور است و ارزش افزوده ای ایجاد نمی کند. مگر آنکه از آن استفاده شود. مثل اینکه شخصی اتومبیل و یا خانه ای بخرد و آن را اجاره دهد. چند نوع از دارایی های مالی عبارتند از: سپرده های سرمایه گذاری در بانک ها، طرح های بازنشستگی که توسط صندوق های بازنشستگی ارایه می شود، انواع بیمه نامه های شرکت های بیمه و در نهایت اوراق بهادار قابل داد و ستد در بورس اوراق بهادار که توسط کارگزاران خرید و فروش می شود.

طبقه بندی بازارهای مالی

طبقه بندی براساس سررسید تعهدات مالی:

الف) بازار پول (Money market)

بازار پول بازار کم ریسکی است که قابلیت نقد شوندگی بالا دارد و به عنوان یک ابزار مالی کوتاه مدت می توان از آن نام برد. بانک ها، اوراق تجاری (پرداخت سود در فواصل زمانی مشخص معمولاً کمتر از یک سال) و گواهی های سپرده (که توسط بانک ها انجام می شود) و کم ریسک ترین ابزار مالی بازار پول است، موسسات مالی اعتباری، کارگزاران و سرمایه گذاران همه جزو فعالان بازار پول هستند که برای تامین نقدینگی و گردش سرمایه به وجود آمده اند.

الف) بازار سرمایه (Capital market)

بازار سرمایه پرریسک تر است و سرمایه داران با اهداف مالی بلند مدت (بیشتر از ۱ سال) در آن اقدام به سرمایه گذاری می کنند. شرکت ها و سازمان های بسیاری وجود دارند که برای تامین منابع مالی خود با مشکل مواجه می شوند اما می توانند از طریق شرکت های سرمایه گذاری، انتشار اوراق قرضه و سهام های عادی و ممتاز، وام های بانکی و استفاده از تسهیلات بانک ها کمبود سرمایه شان را جبران کنند. بازار سرمایه نسبت به بازار پولی از تنوع و گستردگی بیشتری برخوردار است. مهمترین کارکرد بازارهای مالی شامل بازارهای پول، سرمایه و بیمه در اقتصاد ملی، تجهیز منابع پس اندازی و هدایت آن به سوی فعالیتهای مولد اقتصادی است، ضمن آنکه تعیین قیمت وجوه و سرمایه، انتشار و تحلیل اطلاعات و توزیع ریسک اقتصادی نیز اغلب در شمار کارکردهای این بازارهاست.

طبقه بندی بازار سرمایه از نظر مرحله عرضه اوراق بهادار:

بازار دست اول (اولیه) (primary market)

شرکت‌ها، مؤسسات و بنگاه‌های اقتصادی برای تأمین منابع مالی مورد نیاز خود به مبالغ هنگفتی نیاز دارند که اغلب این منابع را در مقابل واگذاری اوراق بهادار خود، به دست می‌آورند. واگذاری اوراق بهادار و تأمین اعتبار برای اولین بار در بازار دست اول انجام می‌شود. به عبارت دیگر در بازار دست اول، اوراق بهادار برای نخستین بار منتشر می‌شوند. براین اساس فروشنده اوراق بهادار در واقع همان ناشر اوراق بهادار است. در بازار اولیه شرکت‌های تأمین سرمایه، مهمترین نقش را ایفا می‌کنند. از نقش آن‌ها می‌توان به پذیره‌نویسی و تعهد پذیره‌نویسی اشاره کرد. اگر پذیره‌نویسی، مبلغ سرمایه بالایی بخواهد، گاهی شرکت‌های تأمین سرمایه باهم سندیکا تشکیل می‌دهند. یک نمونه از این بازار می‌تواند پذیره‌نویسی سهام یک شرکت سهامی عام باشد.

بازار دست دوم (ثانویه) (Secondary market)

پس از عرضه اوراق بهادار در بازار اولیه و به منظور آن که این اوراق بتوانند مورد دادوستد قرار گیرند، به بازار دیگری نیاز است که به آن بازار ثانویه اوراق بهادار گفته می‌شود. در این بازار، اوراق قابلیت دادوستد پیدا می‌کنند. وجود بازار دست دوم، صرفاً به این دلیل است که قابلیت نقدشوندگی اوراق بهادار منتشر شده در بازار دست اول را افزایش دهد، ضمن این که شرایطی فراهم می‌آورد که قرض دهندگان و قرض گیرندگان در صورت لزوم به آسانی بتوانند تصمیمات سرمایه گذاری خود را تغییر داده، به فروش اوراق بهادار خریداری شده یا خرید اوراق بهادار دیگر اقدام نمایند. مهمترین نقش را در بازارهای ثانویه شرکت های کارگزاری بازی می کنند.

بورس ها نمونه ای از بازار ثانویه می باشند. در کل هر بازاری که معاملات دست دوم بیشتر و مستمری داشته باشد نشان دهنده قدرت آن بازار می باشد.

طبقه بندی بر اساس نوع دارایی

می توان بازار اوراق بهادار را به دسته های زیر تقسیم بندی کرد:

الف: بازار سهام: (stock market)

یک بازار سازمان دهی شده است که با هدف خرید و فروش سهام شکل گرفته شده است. یک نمونه این بازار می تواند بازارهای بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران باشد.

ب: بازار اوراق بدهی: (Debt market)

در بازار بدهی، انواع اوراق بر اساس بدهی و در بازه های زمانی کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت معامله می شود. اوراق رهنی، اوراق مشارکت، اسناد خزانه اسلامی، گواهی سپرده و صکوک انواع مختلفی از اوراق بدهی شناخته شده می باشند. در این بازار، ابزارهای با درآمد ثابت (اوراق قرضه) در دو نوع اوراق بدهی بدون پرداخت دوره ای و اوراق بدهی با پرداخت دوره ای داد و ستد می شود.

ج: بازار ابزارهای مشتقه (Derivative Market)

معاملات در این بازار نسبت به بازار نقدی سرعت و قدرت نقدشوندگی بیش تری دارد و هزینه کم تری در بازار ایجاد می کند. بازاری است برای معاملات ابزارهایی مبتنی بر دارایی های مالی یا فیزیکی که از آن جمله می توان به اختیار معامله و قرارداد آتی اشاره کرد. یک نمونه این بازار می تواند قراردادهای زعفران بورس کالای ایران باشد.

